

- Zjazdu należy przedłożyć delegacje służbowe, w celu stwierdzenia uczestnictwa w obradach. W miarę wolnych miejsc Biuro będzie także przyjmować dodatkowo zgłoszenia wraz z opłatą za udział w kolacji towarzyskiej, lub w wycieczce w Góry Kłodzkie.
2. W czwartek i piątek, tj. 14 i 15 VI o godz. 19,30 odbędą się w sali „R” przy ul. Norwida 25/29 (sala posiedzeń Sekcji „C”) seanse filmów naukowych.
 3. W czasie trwania Zjazdu są czynne wystawy narzędzi, leków, biopreparatów i książki weterynaryjnej, firm krajowych i zagranicznych.
 4. Bufety mieszczą się obok Auli na Politechnice, obok sali „R” przy ul. Norwida 29 oraz czynny jest kiosk w gmachu głównym WSR na parterze (Norwida 25 — gmach Wydziału Rolnego).
 5. Od 13 VI rano do 14 VI rano będą pełnione na dworcu głównym i w hotelach stałe dyżury przedstawicieli Komitetu Org. W tym również okresie będzie oddany do użytku uczestników samochód na trasie między dworcem głównym a lokalem „Orbisu” przy ul. Świerczewskiego 62.
 6. W czasie przerw obiadowych zamierza się uruchomić autobusy dla przewozu P. T. Uczestników Zjazdu do centrum miasta.

7. Karta uczestnictwa lub zaproszenie uprawnia do wstępu na obrady.
8. Ewent. dalsze informacje będą podane w czasie trwania Zjazdu.

* * *

**ZJEDNOCZENIE PRZEMYSŁU ZAOPATRZENIA
WETERYNARYJNO-ZOOTECHNICZNEGO
W MINISTERSTWIE ROLNICTWA**

Warszawa, ul. Wspólna 30

prosi uprzejmie wszystkich P.T. Uczestników II Zjazdu
Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych o zwiedzenie

W Y S T A W Y

surowic
szczepionek
lekarstw i środków chemicznych
sprzętu i instrumentów weterynaryjnych
sprzętu inseminacyjnego i zootechnicznego
aparatury laboratoryjnej

produkcji podległych Zjednoczeniu Zakładów Przemysłu Bioweterynaryjnego „Biowet” oraz innych Zakładów przemysłowych.

Eksponowane artykuły można nabywać we wszystkich Wojewódzkich Przedsiębiorstwach ZWZ „Centrowet”. Wystawa zorganizowana jest w gmachu Katedry Anatomii Patologicznej (obok sali „B”) i będzie czynna przez cały czas trwania Zjazdu.

BRONISŁAW GANCARZ
Wrocław

Wrocławski ośrodek weterynaryjny

Historia wrocławskiego ośrodka weterynarii na odzyskanym Dolnym Śląsku rozpoczyna się z rokiem 1945. W roku tym na Ziemię Śląską w przeraźliwy sposób zrujnowaną wojną, przybywa ludność polska i rozpoczyna na popiołach i ruinach nowe życie. Nowi ludzie odbudowują nie tylko domy mieszkalne, warsztaty pracy, rolnictwo, lecz także przywożą ze sobą zwierzęta gospodarskie i organizują hodowlę.

Tak się złożyło, że w pierwszych czołówkach organizatorów dolnośląskiego regionu, a zwłaszcza jego stolicy — Wrocławia, znaleźli się bardzo wcześnie jako niezmiernie dynamiczna grupa — lekarze weterynarii — dawni asystenci, a za nimi również profesorowie Lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej. Zapalowi i wytrwałości tej grupy należy zawdzięczać to, że we Wrocławiu już 1 listopada w 1945 r. otwarto Wydział Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki. Pierwszym dziekanem zostaje sędziwy już wówczas prof. dr Zygmunt Markowski.

Ówczesny Wydział posiada 18 katedr, mianowicie:

1. Anatomia porównawcza zwierząt domowych, kierownik: prof. dr Antoni Bant
2. Anatomia patologiczna, kierownik: prof. dr Aleksander Zakrzewski
3. Botanika i encyklopedia rolnictwa, kierownik: prof. dr Bronisław Janowski
4. Farmakologia, kierownik: adiunkt dr Adam Szwabowicz

5. Fizjologia i chemia fizjologiczna, kierownik: prof. dr Andrzej Klisiecki
6. Epizootiologia, kierownik: prof. dr Zygmunt Markowski
7. Histologia i embriologia, kierownik dr Zofia Sembratowa
8. Hodowla małych zwierząt domowych, kierownik: adiunkt dr Mieczysław Cena
9. Hodowla ogólna, kierownik: prof. dr Tadeusz Olbrycht
10. Hodowla pszczoł i jedwabników, kierownik: adiunkt Leonard Weber
11. Hodowla szczegółowa, kierownik: prof. dr Tadeusz Konopiński
12. Mikrobiologia, kierownik: dr Aleksander Ratomski
13. Nauka o badaniu środków spożywczych zwierzęcego pochodzenia: kierownik: adiunkt Lesław Ogielski
14. Patologia i terapia szczegółowa chorób chirurgicznych z ortopedią, kierownik: prof. dr Kazimierz Szczudłowski
15. Patologia i terapia szczegółowa chorób wewnętrznych, kierownik: prof. dr Zygmunt Markowski
16. Propedeutyka kliniczna i diagnostyka chorób wewn., kierownik: prof. dr Zygmunt Markowski
17. Położnictwo weterynaryjne, kierownik: prof. dr Kazimierz Szczudłowski
18. Zoologia i parazytologia, kierownik: prof. dr Gustaw Poluszyński.

Napływ na nowy wydział młodzieży, której wojna przerwała studia na Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, umożliwił rozpoczęcie wykładów i ćwiczeń na wszystkich semestrach.

Okres organizacyjny oraz dziesięcioletni okres rozwoju Wrocławskiego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej opisał szczegółowo prof. dr A. Zakrzewski na łamach „Medycyny Weterynaryjnej” (Med. Wet. 10 338—408, 1954), a następnie kierunki badań naukowych za okres 15-lecia piszący te słowa (Med. Wet. 15. 428—431, 1959).

Gmach teorii Wydziału Wet. WSR we Wrocławiu.

W obecny skład Wydziału Weterynaryjnego WSR we Wrocławiu wchodzi 13 katedr i 17 zakładów:

1. Anatomia zwierząt domowych, kurator: doc. dr Kazimierz Myczkowski (obecnie prodziekan Wydziału)

Zakład Histologii, kierownik. doc. dr Piotr Zarzycki

2. Anatomia patologiczna, kierownik: prof. dr Aleksander Zakrzewski

3. Chemia fizjologiczna, kierownik: dr Franciszek Wandokanty

4. Chirurgia, kierownik: doc. dr Ryszard Badura

5. Choroby wewnętrzne z zakładem diagnostyki, kierownik: prof. dr Bronisław Gancarz

6. Epizootiologia, kierownik: prof. dr Tadeusz Sobiech (obecny dziekan Wydziału)

7. Farmakologia i toksykologia, kierownik: doc. dr Tadeusz Garbuliński

8. Fizjologia zwierząt, kierownik: doc. dr Grzegorz Załucki

9. Fizjopatologia, p. o. kierownika: doc. dr Władysław Barnecki

10. Higiena środków spożywczych zwierzęcego pochodzenia, kierownik: prof. dr Lesław Ogielski

11. Mikrobiologia, kierownik: prof. dr Adam Skurski

12. Parazytologia i choroby inwazyjne, kierownik: prof. dr Zbigniew Kozar

13. Położnictwo, kierownik: prof. dr Alfred Senze (obecny Rektor WSR)

Dorobek naukowy Wydziału za okres 1945—1961 wykazuje 1.011 pozycji prac ogłoszonych. W latach 1945—1962 wydano 1713 dyplomów lekarzy wet. Stopień doktora wet. uzyskało

w tut. Wydziale 108 lekarzy wet. Stopień naukowy docenta nadano na podstawie przewodu habilitacyjnego 14 doktorom medycyny weterynaryjnej.

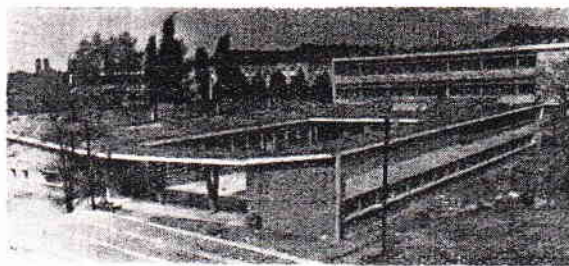
Zespół naukowy Wydziału składa się w chwili obecnej z 2 profesorów zwyczajnych, 5 profesorów nadzwyczajnych, 14 docentów i 71 pomocniczych pracowników naukowych.

W omawianym okresie zmarli: prof. dr Zygmunt Markowski, doc. dr Władysław Lorenc, prof. dr Gustaw Poluszyński, prof. dr Bronisław Janowski oraz adiunkt dr Roman Eliasiewicz.

W stan spoczynku zostali przeniesieni: prof. dr Kazimierz Szczudłowski i prof. dr Antoni Bant.

Sprawy lokalowe Wydziału: Początkowo Katedry Wydziału mieszczą się głównie w gmachu Wydziału Rolnego, który to obiekt doprowadzili do stanu używalności pracując fizycznie w początkowych dniach po przybyciu do Wrocławia w 1945 r. ówcześni adiunkci i asystenci Wydziału Medycyny Weterynaryjnej — A. Senze, Z. Jara, K. Buluk i in.

Dzięki usilnym zabiegom u władz i niezmiernemu uporowi w tych staraniach prof. dr A. Banta zostały przyznane kredyty i wybudowano trzypiętrowy gmach dla tzw. teoretycznych katedr, a następnie dla prosektorium anatomii patologicznej. Ta piękna inicjatywa jest nadal kontynuowana. Zostały wykończone budynki dla Katedry Epizootiologii wraz z Kliniką Chorób Zakaźnych oraz budynki dla Katedry Chorób Wewnętrznych wraz z Kliniką. Rozmach budowlany postępuje w dalszym ciągu, a skutkiem tego jest obecnie wznoszony gmach Katedry Położnictwa wraz z Kliniką. W najbliższym czasie zostaną podjęte prace przy wznoszeniu gmachów dla Katedry Chirurgii i Anatomii Zwierząt wraz z Histologią.

Klinika Chorób Wewnętrznych. Na dalszym planie pracownie Katedry Chorób Wewn. Wydziału Wet. (Widok z lotu ptaka).

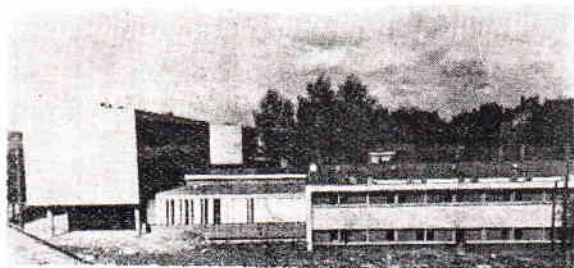
Z inicjatywy tut. Wydziału podjęto wysiłki zmierzające do podporządkowania sprawy lecznictwa zwierząt na terenie miasta i okolicy klinikom weterynaryjnym WSR. Zagadnienie to znajduje się obecnie już w stadium realizacji. Klinicyści spodziewają się przez przejście szerokiego lecznictwa zwierząt lepszemu rozwiązaniu spraw dydaktyki oraz przez stały kontakt z terenem podejmowania stale aktualnych tematów naukowych.

Ścisłe z Wydziałem Weterynaryjnym WSR we Wrocławiu związany jest Wrocławski Oddział Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych założony w 1953 r. z inicjatywy prof. dr A. Zakrzewskiego. Imponująca liczba 123 posiedzeń odbytych przez wspomniany oddział do chwili obecnej sama mówi o żywotności tej organizacji naukowej. Poza tym cały szereg pracowników naukowych Wydziałów należy do różnych towarzystw w kraju i za granicą.

Entuzjazm organizacyjny pierwszych dni po ustaniu działań wojennych na Dolnym Śląsku ogarnia w nie mniejszym stopniu niż wspomnianą grupę z dawnej Akademii Medycyny Wet. również i kolegów, którzy podjęli się pracy w państwowej służbie weterynaryjnej. Już w maju 1945 r. w Urzędzie Pełnomocnika Rządu na Okręg administracyjny Dolnego Śląska mieszczącym się wówczas w Trzebnicy rozpoczyna swe urzędowanie pierwszy naczelnik weterynarii dr Józef Słociński, który 9 czerwca przenosi się do Legnicy (wraz z tymczasową siedzibą województwa). Następnie napływają dalsi lekarze wet. obejmując stanowiska lekarzy powiatowych (początkowo nawet na 3 powiatach).

Do tej pierwszej grupy należą: dr Mariusz Kocot, Władysław Kasperski, Józef Blecharczyk, dr Leopold Ugorski. W tych trudnych warunkach kierownictwo wojewódzkiego Zarządu Weterynarii spoczęło na szczęście w doświadczonych rękach dr Józefa Słocińskiego.

Ostatecznie w r. 1945 w Woj. Zarządzie Weterynarii pracuje 5 lekarzy wet. Poza tym na terenie województwa posiadamy 33 lekarzy wet.; w lecznicach wet. 8 lekarzy wet., a w rzeźniach przy badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa 10. Ilość lecznic weterynaryjnych jest jeszcze skąpa i wyraża się liczbą 8.

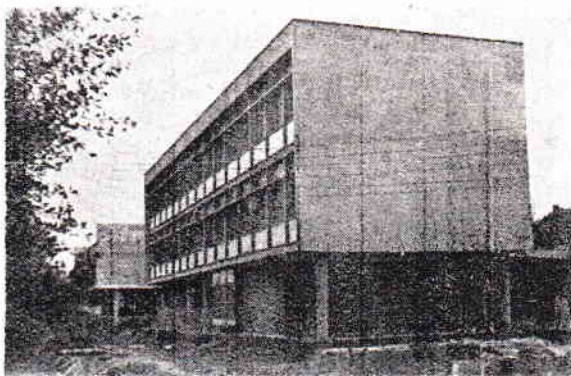

Katedra Epizootologii wraz ze skrzydłem klinicznym.

Praca lekarzy wet. pierwszego okresu nie należała do łatwych. Uporano się szybko z masowo w tym pierwszym okresie panującym świerzbem, zarazą stadniczą, niedokrwistością zakaźną, zarazą bydła i dziczyzny. W r. 1950 ostatecznie powstała we Wrocławiu ważna dla terenowej służby weterynaryjnej placówka — Wojewódzki Zakład Higieny Weterynaryjnej.

W chwili obecnej tj. w 1962 r. państwowa służba weterynaryjna może się poszczycić dość

pokaźną ilością lekarzy weterynaryjnych. Razem z wojewódzkim lekarzem wet. dr M. Czerwińskim w Zarządzie Wet. pracuje 5 lekarzy. 27 Kolegów zajmuje stanowiska powiatowych lekarzy wet., a w Wojewódzkim Zakładzie Weterynarii wraz z wydzielonym miastem Wrocławem pracuje 32, w WZHW 5, w lecznicach 150, w rzeźniach przy badaniu środków spożywczych 41, a 4 — w stacjach unasienniania zwierząt. W województwie wrocławskim posiadamy 129 państwowych zakładów leczenia zwierząt, w tym 40 lecznic, 27 przychodni i 62 punkty weterynaryjne.

Pracownie Katedry Chorób Wewnętrznych. Wydziału Wet.: Identyczny wygląd przedstawia część zakładowa Katedry Epizootologii.

Równoległe z pracą na uczelni i w terenie rozwija się życie społeczno-zawodowe. Już w r. 1946 powstaje Śląska Okręgowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna obejmująca województwo śląskie, opolskie i wrocławskie (w tym także powiaty, które obecnie włączono do woj. zielonogórskiego tj. Głogów, Kozuchów, Szprotawa, Zagań i Żary). Pierwszym prezesem Śląskiej Okręgowej Izby Lekarsko-Wet. zostaje prof. dr A. Zakrzewski. Po zlikwidowaniu w 1957 r. wspomnianej organizacji powstaje Zrzeszenie Lekarzy Weterynaryjnych którego pierwszym prezesem zostaje dr Mariusz Kocot. Zrzeszenie utrzymuje żywe kontakty z Wrocławskim Oddziałem PTNW urządzając niejednokrotnie wspólne posiedzenia naukowe. Jest rzeczą naturalną, że najczęstszymi prelegentami na takich zebraniach są pracownicy naukowcy wrocławskiego Wydziału Weterynaryjnego, a poza tym zaproszeni naukowcy z innych ośrodków jak również od czasu do czasu goście zagraniczni.

Szczęściem dla wrocławskiego ośrodka weterynarii, a zwłaszcza dla nowo założonego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej było to, że rozpoczęto tu pracę bez improwizacji w oparciu o doświadczenie byłej Lwowskiej Akademii Medycyny Weterynaryjnej, której wspomniany Wydział stał się niejako kontynuatorem. Znaczenie całego wrocławskiego ośrodka weterynarii dla przodującego pod względem

rolniczym w kraju regionu Dolnego Śląska nie trzeba podkreślać, gdyż ta sprawa nie potrzebuje specjalnego uwypuklenia.

W tym krótkim artykule nie wymieniono całego szeregu Kolegów zarówno z Wydziału

Weterynaryjnego jak z państwowej służby weterynaryjnej, którzy posiadają znaczne zasługi na różnych polach swej pracy, gdyż celem moim było dać tylko ogólny szkic wrocławskiego ośrodka weterynaryjnego.

PATOLOGIA I TERAPIA

STANISŁAW LACHOWICZ, PIOTR WYROST

Spostrzeżenia nad chorobowo zmienionymi szczątkami kostnymi zwierząt ssących i ptaków wczesnośredniowiecznego Wrocławia

Z Katedry Anatomii Porównawczej Zwierząt Domowych
Wydziału Weterynaryjnego WSR we Wrocławiu
Kierownik: prof. dr ANTONI J. BANT

Z Katedry Chirurgii Weterynaryjnej
Wydziału Weterynaryjnego WSR we Wrocławiu
Kierownik: prof. dr KAZIMIERZ SZCZUDŁOWSKI

W trakcie opracowywania kostnego materiału wykopaliskowego, pochodzącego z wczesnośredniowiecznego Wrocławia (X—XIII wiek), zaobserwowano na nieznaczącej ilości szczątków kostnych zwierząt ssących i ptaków zmiany chorobowe.

Ponieważ zagadnieniu temu poświęcono dotychczas w naszym piśmiennictwie bardzo mało uwagi, postanowiliśmy zająć się tym bliżej. Już w założeniu tego zagadnienia można było się spodziewać, że materiał wykopaliskowy okaże się nie tylko ciekawym przeglądem pozostałości po procesach chorobowych toczących się niegdyś w układzie kostnym ówczesnych zwierząt, ale że dokładne poznanie zmian chorobowych tych kości, ich przyczyn i okoliczności powstania może rzucić pewne światło także na zagadnienie użytkowania, żywienia i pielęgnacji zwierząt we wczesnym średniowieczu. Pozwoli to być może lepiej poznać ówczesne środowisko i stosunek człowieka do zwierząt, których szczątki stały się przedmiotem naszego badania.

Wiele spośród dziś znanych schorzeń pozostawiających zmiany kostne istniało przed wieloma wiekami, a nawet w odległych nam epokach i okresach. Mówią o tym wykopaliska i liczne o nich prace. *Boessneck* i *Dahme* (2) wspominają o śladach chorobowego zniekształcenia kręgosłupa (*spondylosis deformans*) u psa, o szpacie (*arthropathia deformans et ankylopoetica tarsi*) i obrączkach (*arthropathia deformans et ankylopoetica phalangum*) u koni i o zwyrodnieniu odżywczym (*osteodystrophia fibrosa*) kości żuchwowych małych przeżuwaczy domowych. Wszystkie te zmiany znaleziono na zwierzęcych resztkach kostnych, wydobytych z dawnej osady celtyckiej w dzisiejszej Bawarii. *Pales* (cyt. za 2) w 1930 r. opisał pozostałości spondylozy, stwierdzonej na kościach wykopaliskowych zwierząt żyjących w okresach trzecio- i czwartorzędu.

Warto nadmienić, że wspomniani autorzy przestrzegają przed niewłaściwym i pochopnym nadawaniem miana „chorób okresu cywi-

lizacji” takim chorobom, które, jak się wydaje, miałyby jedynie wynikać z współczesnego sposobu życia zwierząt, uzależnionego bardzo od wpływu człowieka. Tymczasem zwierzęce szczątki kostne, pochodzące z wykopalisk, przekonują, że choroby takie istniały i w bardzo dawnych czasach i to już u zwierząt dziko żyjących. Dowodem tego są opisane przez paleopatologów przetrwałe ślady zmian chorobowych zapalenia kręgomostu u krokodyla, u wilków, niedźwiedzi i innych zwierząt.

W piśmiennictwie polskim zagadnieniu zmian chorobowych układu kostnego dawnych zwierząt poświęcili nieco uwagi *Niezabitowski* i *Świeżyński*. *Niezabitowski* (6, 7) zaobserwował na kilkunastu szczątkach kostnych niedźwiedzia, lisa, sarny i krowy z Biskupina (okres halsztacki) oraz na niewielkiej ilości resztek kostnych psa, świni, owcy, krowy i konia z Gniezna (VIII—XIII w. n. e.) zmiany pourazowe i pozapalne. *Świeżyński* (10) zaś na kości piszczelowej psa, wydobytej z grobu tego zwierzęcia w Łęczycy - Dzierżbiewie (okres późnolatański), dostrzegł zmiany świadczące o przebytych przez to zwierzę i wygojonym złamaniu tej kości, którego następstwem było skrócenie kończyny. Z faktu tego, jak i z tej okoliczności, że pies w takim stanie nie został zgładzony lecz dalej chowany i po naturalnej swej śmierci nawet z kultem pogrzebany — *Świeżyński* wnioskuje o sentymencie, jakim ówczesny człowiek darzył psa.

Z uwagi na to, że podobne przypuszczenia i wnioski oparte na wnikliwych badaniach zmian chorobowych szczątków kostnych dawnych zwierząt mogą być pożytecznym uzupełnieniem naszych wiadomości o życiu naszych przodków w czasach pra- i wczesnohistorycznych na naszych ziemiach, zaczęliśmy możliwie dokładnie badać zmiany chorobowe kości dawnych zwierząt, pochodzące z różnych pod względem czasu i przestrzeni stanowisk archeologicznych naszego kraju.

Badania, które tu opisujemy wykonane zostały na 74 szczątkach kostnych zwierząt ssą-